

*School for Teachers
Училище за учители*

КОМПЛЕКСНА МЕТОДИКА ЗА УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ НА ОБУЧЕНИЕТО ПО ХАНДБАЛ НА УЧЕНИЦИ ОТ ОСНОВНА ОБРАЗОВАТЕЛНА СТЕПЕН

Красимир Станков

Средно училище „Петко Рачов Славейков“ – Добрич

Резюме. Основна задача на физическото възпитание и спорта в българското училище е търсене на здравен ефект от заниманията с физически упражнения и спорт. В съвременната система за физическо възпитание и спорт освен оздравителната насоченост се очертават още и принципите: всестранност, приложност и научност. Научният подход е свързан с необходимостта от усъвършенстване на образователно-възпитателната дейност на ученици от основна образователна степен. Създаването и внедряването на иновативна комплексна методика за обучение по хандбал на ученици от основна образователна степен ще осигури ускорено изпълнение на държавните образователни изисквания и качествено постигане на предвидените държавни стандарти за учебния предмет „Физическо възпитание и спорт“.

Keywords: physical education, sports, handball, primary school, school subject

Спортните игри се приемат много добре от учениците предвид своя увлекателен и състезателен характер. Началото на хандбалната игра е поставено именно в училище. Играта изисква комплексно развитие на физическите качества, допринася за всестранно развитие на личността. Обучението по хандбал в училище спомага за масовизирането на спорта като основа за развитието на детско-юношеския и елитния спорт, т.е. би улеснило работата на специалисти и треньори при подбора на състезатели за спортни секции и клубове. Практикуване на хандбалната игра би спомогнало за формирането на траен интерес и навици за занимания с физически упражнения и спорт.

Разработването на комплексна методика за усъвършенстване на обучението по хандбал на ученици от основна образователна степен гарантира изпълнението на част от държавните образователни изисквания и постигане на предвидените стандарти.

От направения теоретичен анализ и проучването на спортно-педагогически опит за осъществяване на двигателно обучение по хандбал на ученици

от основна образователна степен могат да се синтезират някои обобщения и заключения.

Периодът до преминаването на България в условия на пазарна икономика (1989 г.) се характеризира с постигнатите сравнително добри резултати по отношение на изграждането на материално-техническа спортна база. Друга отличителна черта на системата за физическо възпитание и спорт е запазването на приемливо ниво на масовост, като учебно-възпитателният процес е осигурен с квалифицирани специалисти.

Друг съществен момент е промяната на образователната система в най-важния сегмент – курикулума. Въведените държавни образователни изисквания и стандарти в културно-образователната област „Физическа култура и спорт“ и за учебния предмет „Физическо възпитание и спорт“ предоставят възможности за разработването на нови ефективни технологии за интензификация на учебния процес, при условие че те стимулират постигането на държавни стандарти.

Независимо от положителните тенденции на реформи действащата система на училищното физическо възпитание не функционира достатъчно ефективно и не може да задоволи в достатъчна степен съвременните медико-биологични и педагогически изисквания за организация и управление на спортно-педагогическата дейност на учениците. Пример в това отношение е липсата на примерни годишни поурочни разпределения за учебното съдържание по хандбал за отделните класове. Това създава трудности в работата на младите спортни педагози, на учителите с по-ниска квалификация и тези, които не са специалисти по хандбал (завършили специалността „Хандбал“ в НСА „Васил Левски“ и други институции).

Научният проблем произтича от необходимостта от разкриването на нови постановки, закономерности и подходи в обучението по спортни игри, конкретно хандбал. Очакванията са това да подобри качеството на обучение и да спомогне за формирането на траен интерес към заниманията с физически упражнения и спорт.

Методология на изследването

Методологична основа на моето изследване е научната философия. Изследването е с приложен характер и е насочено към усъвършенстване на конкретна учебна и спортна практика. Според характера и същността на целите изследването е констативно в диагностичната си част и иновационно чрез целенасочения експеримент.

От методологична гледна точка на спортологията съм използвал системно-структурния и функционалния подход. С помощта на структурния подход изследвах компонентите на системата за физическо възпитание и спорт на Република България, взаимовръзките между частите на подсистемата на училищното физическо възпитание и курикулума. Чрез функционалния подход установих връзките на посочените системи с външната среда.

Целта ми е да се оптимизира образователно-възпитателната дейност в ядро „Спортни игри“ по дисциплината „Физическо възпитание и спорт“ с ученици от VI клас чрез разработване и внедряване на методика за обучение по хандбал, съобразена с държавните образователни изисквания и стандарти.

Постигането на целта изискваше решаването на следните основни задачи.

- Разкриване на структурата и характерните особености на системата за физическо възпитание и спорт в Република България.

- Анализ на системата за обучение по хандбал и възможностите за нейното усъвършенстване.

- Проучване на мотивацията на учениците за занимания със спорт и диференциация на интересите им.

- Проучване на интересите, отношението, компетенциите и възможностите на учителите в основна образователна степен и въздействието им за реализиране на учебното съдържание в ядро „Спортни игри“.

- Установяване на нивото на физическа дееспособност и специфичните хандбални умения на ученици от V клас.

- Провеждане на педагогически експеримент съгласно разработване и апробиране на иновативна комплексна методика за обучение по хандбал.

- Обработка и анализ на получените от изследването емпирични резултати.

Предмет на изследването бе ефективността на приложената комплексна методика за усъвършенстване на обучението по хандбал на ученици от основна образователна степен.

Обект на изследването са количествените и качествените характеристики на страните на подготовката под въздействието на комплексната методика за усъвършенстване на обучението по хандбал на ученици от основна образователна степен.

За постигането на целта и решаване на задачите, както и за проверка на хипотезата използвах комплексна методика, която включва общи и специфични методи.

Метод на теоретичен анализ и синтез – проучването на литературни източници ни дава информация за структурата на съвременната система за физическо възпитание и спорт в Република България; взаимовръзките между отделните компоненти; значението на курикулума; спецификата на овладяване на технически похвати в хандбалната игра; проблеми на обучението на ученици от основна образователна степен. Теоретичния анализ осъществихме на базата на 139 литературни източника (127 на кирилица, 9 на латиница и 3 интернет адреси).

Педагогическо наблюдение – чрез този метод проследихме усвояването на елементи от техниката на спортната игра хандбал. В хода на изследването проведох педагогическо наблюдение на уроци по физическо възпитание и

спорт в V и VI клас в ядро „Спортни игри“. На базата на получената информация усъвършенстване предложено примерно тематично поурочно разпределение.

Метод за сбор на данни – проведех социологическо проучване с 262 ученици от VIII клас за диагностициране на техните интереси и мотивация за участие в часовете по физическо възпитание и спорт и отношението им към спортната игра хандбал. Анкетната карта съдържа 31 въпроса, насочени към основни проблеми: екипировка, предпочитания за спортна дейност, особености при овладяване на технико-тактически похвати и желание за занимания с хандбал. Анкетно проучване беше проведено с 43 учители от Добрич, Варна и Шумен и прилежащите им региони по 33 въпроса за разкриване на проблеми с квалификацията, учебната документация, материалната база и трудности при преподаването на спортни игри – конкретно хандбал.

Констатиращ педагогически експеримент – проведех констатиращ експеримент с цел да установим нивото на общата физическа подготовка и координационните способности на учениците. Експериментът беше проведен с ученици от V клас. Обхванати бяха 92 ученички и 71 ученици, разделени в две контролни и две експериментални групи. Констатиращият експеримент се проведе през учебната 2011/2012 година по унифицираната методика „Еврофит“, разработена от Европейския консултативен съвет по развитието на спорта. След направения анализ на резултатите от констатиращия педагогически експеримент, уточняване на закономерности и внасяне на корекции плановете за провеждането на преобразуващ педагогически експеримент. Основната цел беше да се установи ефективността на предложената от мен комплексна методика за обучение в техническа и специална физическа подготовка, необходими за практикуването на спорта хандбал. Изготвих интегриран модел за интензифицирано обучение в техническата и специалната физическа подготовка, необходими за практикуване на хандбалната игра. Експерименталните групи се обучаваха по модел и специализирана програма за начално обучение по хандбал.

Педагогически експеримент (преобразуващ) – целта на проведения експеримент бе да се установи ефективността на изготвената комплексна методика за усъвършенстване на техническата и специалната физическа подготовка, необходими за спорта хандбал. За да постигна целта, разпределих момчетата в две групи – контролна (47 ученички) и експериментална (39 ученички). При момчетата контролната група се състави от 35 ученици, а експерименталната от 33 ученици. Контролните групи се оформиха от 4 паралелки от VI клас в СУ „П. Р. Славейков“, а експерименталните от 3 паралелки VI клас в ПМГ „Ив. Вазов“ – Добрич. Експериментът продължи две учебни години, като през целия период бе изследван един и същ контингент ученици. Контролните групи работиха по действащите в момента

на експеримента държавни образователни изисквания и учебни програми. В програмата на експерименталните групи включих предложената от мен експериментална методика. Изготвих тематично поурочно разпределение, което се реализира в рамките на 30 часа годишно, за обучение по хандбал на ученици от VI клас в ядро „Спортни игри“. За коректност в хода на експеримента използвах с еднаква активност и обем методите за онагледяване, игровия и помощно-двигателния метод.

Математико-статистически методи – резултатите от изследването обработих чрез математико-статистическа обработка с програмата на Microsoft Office Excel и статистически пакет IBM SPSS Statistics 19. Направени са алтернативен, вариационен, сравнителен и корелационен анализ. Анализът бе осъществен посредством интерпретацията на следните статистически показатели: средноаритметична стойност – $\bar{x}$, среден прираст – d , стандартно отклонение – S , коефициент на вариация – $V\%$, t -критерий на Стюдънт и неговия показател в проценти – P_t , коефициент на линейна корелация на Пирсън – r .

Дидактическо моделиране – чрез този метод определих мястото и времето на провеждане на експеримента, дидактическите материали, средствата, методите и подходите при обучението.

Изводи

При анализиране на литературните източници, свързани със системата за физическо възпитание и спорт в Република България, се очертава нуждата от икономически подход, който да отразява потребностите на науката и практиката за връзката и взаимодействието между икономиката и физическата култура. Това взаимодействие разкрива необходимостта от икономическите закони в дейността, свързана със сферата на физическата култура и спорта. Ефективността на системата зависи от нормативно-правната уредба, концепция за спорта от гледна точка на социалната политика и разработване на национална комплексна програма за условията, необходими за реализирането на концепцията. Друг важен момент е ролята на училището за масовизиране на спорта.

Хандбалната игра възниква в училище, достъпна е за всички възрастови групи поради своя естествено-приложен характер, съревнователен елемент и високата емоционалност. Обучението по хандбал е подходящо за ученици предвид високите изисквания, които предявява играта по отношение на развитието на двигателните качества и техническите умения.

При социологическото проучване с ученици по отношение на обучението по хандбал преобладават незадоволителни резултати, подкрепени от ниски процентни съотношения. Налице е голям интерес към спортните игри, които носят в себе си емоционален заряд и съревнователен елемент.

Анкетното проучване с учители разкрива някои трудности, които те срещат при преподаване на учебния материал. Повечето учители считат за целесъобразно обучението по хандбал да започва по-рано от предвиденото по учебна програма – VI клас. Фактори, възпрепятстващи обучението, се явяват липсата на методическо ръководство, материалната база и слабият интерес на учениците към играта.

От анализа на резултатите от преобразуващия педагогически експеримент относно изследването на специалната физическа подготовка на учениците можем да обобщим, че методиката за усъвършенстване на обучението по хандбал е повлияла положително върху развитието на двигателните качества бързина и взривна сила на горни и долни крайници. По-слабо въздействие отчитаме при усъвършенстването на координационните способности и скоростната издръжливост. Проследявайки динамиката на резултатите от техническата подготовка, установявам оказано въздействие на експерименталната методика при воденето на топката с дрибъл, удара с отскок на дължина и ловкостта.

Анализирайки резултатите от показателите за специална физическа подготовка на учениците, установявам положително влияние върху силата на горните и долните крайници, доказано от високите стойности на Т-критерия на Стюдънт, $P_t = 99.9\%$ при анализа на показателите троен скок и хвърляне на плътна топка.

Оказано влияние отчитам и при работата за бързина, където посредством теста спринт 30 метра статистическата достоверност е 99.9% .

Относно техническата подготовка на ученици можем да отбележим оказано положително влияние на експерименталната методика при овладяване на техническите похвати ловене, подаване, дрибъл и удар с отскок на дължина. Методиката е спомогнала за усъвършенстване и на координационните способности.

REFERENCES / ЛИТЕРАТУРА

- Bachvarov, M. & Stanchev, St. (1985). Theoretical & practical approach to control and optimization in athletics. *Issues of physical culture*, 2. [Бъчваров, М. Ст. Станчев. (1985). Теоретико-практически подход за контрол и оптимизиране в леката атлетика. ВФК, 2.]
- Valchev, T. (1981). *Education and early specialization in handball – a training aid for professionals*. Sofia. [Вълчев, Т. (1981). Обучение и ранна специализация по хандбал. Учебно помагало за специалисти. София.]
- Kirkov, Dr. (1999). More attention to mini basketball. *Sport & Science*, 6. [Кирков, Др. (1999). Повече внимание на минибаскетбола. Спорт и наука, 6.]

- Rachev, K. (1999). *Optimizing the preparation of young athletes*. Sofia: NSA. [Рачев, К. (1999). *Оптимизиране на подготовката на младите спортисти*. София: НСА.]
- Filin, V. P. (1974). *Raising physical skills in young athletes*. Moscow: Fikultura I sport. [Филин, В. П. (1974). *Воспитание физических качеств у юнных спортсменов*. Москва: Физкультура и спорт.]

COMPREHENSIVE METHODOLOGY FOR IMPROVEMENT OF HANDBALL TRAINING OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS

Abstract. The main task of Physical Education & Sports in the Bulgarian school is achieving health benefits of physical exercise and sports. In the modern system of Physical Education & Sports, besides rehabilitation focus, some further principles are outlined too - such as comprehensiveness, applicability and scholarly character. The scientific approach is related to the need to improve the educational activities for primary school level students. The establishment and implementation of innovative comprehensive methodology for handball training of primary school students will ensure accelerated implementation of the State Educational Requirements, as well as meeting the intended state standards for Physical Education & Sports as a school subject at a high level of quality.

✉ **Dr. Krasimir Stankov**

Petko Rachov Slaveykov Secondary School
2, Angel Kunchev Str .
Dobrich, Bulgaria
E-mail: prslaveikov@abv.bg